

Nr 8.

Ankom till riksdagens kansli den 8 april 1919 kl. 5 e. m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning av andra kammarens beslut rörande väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t. angående en förbättrad yrkesstatistik.

I en inom andra kammaren väckt och till dess femte tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 269, ha herrar *Nilsson* i Tånga och *Osberg* hemställt, att riksdagen ville besluta en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om en allsidig utredning, på vilket sätt behovet av en förbättrad yrkesstatistik må kunna bäst tillgodoses, och för nästa riksdag framlägga det förslag, som av utredningen kan föranledas. *Motionen.*

I fråga om motiveringen till denna hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Andra kammarens utskott anförde i anledning av motionen följande: *Andra kammarens utskott.*
»Det torde vara allmänt erkänt, att vår nuvarande yrkesstatistik är otillfredsställande. I det av femte tillfälliga utskottet vid 1918 års riksdag avgivna utlåtandet, nr 7, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående anordnande av en yrkesräkning, ha anförts uttalanden i sådan riktning, såväl av statistiska kommittén som av statistiska centralbyrån vid publicerandet av den del av redogörelsen för folkräkningen 1910, som behandlar folkmängdens fördelning efter yrken. Utskottet får hänvisa till ifrågasvarande uttalanden, vilka det ansetts obehövt att ånyo avtrycka. I utskottsutlåtandet har också erinrats om, att ändringar vidtagits i mantalskrivningsförordningen avseende att öka antalet kommunalombud vid mantalskrivningarna, utan att frågan om erhållande av tillförlitliga primäruppgifter om befolkningens yrken ändock kan anses tillfredsställande löst.

I anledning av den vid årets riksdag väckta motionen har utskottet infortrat yttranden från kungl. statistiska centralbyrån, kungl. kommers-

kollegium och kungl. socialstyrelsen. För att vidare erhålla uttryck för det behov av förbättrad yrkesstatistik, som eventuellt gjorde sig gällande inom näringslivet samt på det socialpolitiska området, har utskottet berett Sveriges industriförbund, Sveriges allmänna lantbrukssällskap, Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen i Sverige tillfälle att inkomma med yttranden, vilket av nämnda institutioner också begagnats. De inkomna yttrandena äro härvid fogade som bilagor.

I samtliga yttranden har vitsordats behovet av att en utredning om förbättrad yrkesstatistik kommer till stånd. I de skrivelser, som såväl i år som föregående år inkommit från de statistiska ämbetsverken, framhålls, att man huvudsakligen har att välja på två utvägar härför. Den ena utvägen är att åstadkomma partiella förbättringar vid insamlingen och bearbetningen av primäruppgifterna till centralbyråns nuvarande yrkesstatistik i samband med folkräkningarna. Den andra är att anordna en verklig yrkesräkning enligt kontinentalt mönster. Då emellertid en särskild yrkesräkning icke får anses medföra, att den vanliga yrkesstatistiken i samband med folkräkningarna blir obehövlig, torde man kunna säga, att de båda utvägarna icke utesluta utan tvärtom komplettera varandra. I de föregående år avgivna utlåtandena uttalade sig statistiska centralbyrån, huvudsakligen av ekonomiska skäl, för den förra utvägen, under det att kommerskollegium och socialstyrelsen uttalade sig för en yrkesräkning. Kommerskollegium har tillika uttalat sig för den begärda utredningen av den anledning, att vid en sådan kunde även bringas till lösning frågan om lämpligaste sättet för insamlandet av primäruppgifter till den statistik över handlande och hantverkare, som kollegium har sig ålagt att utföra. I det av svenska arbetsgivareföreningen nu avgivna utlåtandet framföres en tanke på »de vid mantalsskrivningsförrättningarna närvarande kommunalombudens behöriga utökning och fastare organisation såsom ett slags permanenta mantals- och yrkesnämnder.» I det från Sveriges allmänna lantbrukssällskap inkomna yttrandet ha framförts en mängd speciella önskemål, som synas böra bliva föremål för närmare övervägande. En betydelsefull åtgärd för förbättring av yrkesuppgifterna i mantalsförteckningarna vore upphävande av den allmoges och mindre skrivkunniga på landsbygden nu medgivna rätt att lämna muntliga uppgifter till mantalsskrivningarna samt införande av obligatoriska skriftliga uppgifter. En sådan åtgärd föreslogs av Kungl. Maj:t till 1909 års riksdag men vann då icke riksdagens bifall. Enligt utskottets förmenande torde numera tiden vara mogen för ett förnyat övervägande av denna fråga.

Av det nu anförda torde framgå att så många och svårlösta spørsmål

föreligga i samband med yrkesstatistikens förbättrande, att en utredning bör komma till stånd.

Av den underdåniga skrivelse, som är bilagd statistiska centralbyråns utlåtande, framgår att byrån, efter det motionärernas förslag blivit väckt, hemställt om bemyndigande för centralbyrån att tillkalla högst sex sakkunniga personer »för att inom ämbetsverket biträda vid utredning av lämpligaste sättet för införskaffande av primäruppgifter till nästa folkräkning, eventuellt angående anordnande av en särskild yrkesräkning.» Centralbyrån har som sakkunniga tänkt sig en representant för härads-skrivarne, en representant för de tjänstemän, som hava mantalskrivningen i städerna sig ålagd, en prästman samt tre på de ekonomiska och sociala områdena särskilt sakkunniga personer, nämligen en representant för jordbruket, en för industrien och en för de sociala intressena. I annat sammanhang anges som uppgift för den ifrågasatta utredningen: »Denna utredning bör enligt centralbyråns mening avse i första rummet att undersöka möjligheten att till den stundande folkräkningen införskaffa ett primärmaterial, som även ur yrkessynpunkt tillfredsställer rimliga anspråk. Därest det skulle visa sig, att man icke på denna väg kan ernå ett tillfredsställande resultat, bör även undersökas möjligheten och sättet för anordnande av en särskild yrkesräkning efter kontinentalt mönster. Utredningen torde jämväl böra omfatta vissa andra frågor rörande primärmaterial för nästa folkräkning, t. ex. uppgifterna om fördelningen på hushåll.»

Utskottet kan icke anse, att den sålunda planlagda utredningen till fullo tillgodoser de önskemål, motionärerna gjort gällande. Dessa hava förut motionerat till förmån för en yrkesräkning och få antagas vara angelägna, att även den möjligheten blir föremål för självständigt bedömande och icke blott kommer i fråga som en möjlighet i andra hand.

För egen del har utskottet ansett sig böra ställa sig på motionärernas ståndpunkt samt påyrka, att den blivande utredningen må bliva allsidig. Bestämmande för utskottets ståndpunkt härvidlag har till stor del varit det livliga intresse för yrkesstatistikens förbättring, som enligt de inkomna utlåtandena förefinnes inom näringslivet och på det sociala området.

Ett önskemål, som utskottet velat ha särskilt framfört såsom föremål för den blivande utredningen, är frågan, på vilket sätt resultatet av de insamlade yrkesuppgifterna må kunna skyndsamt komma intresserade till godo. Enligt erfarenheten tager den fullständiga bearbetningen av en yrkesräkning flera år, och med de hastiga växlingar inom samhällslivet,

som nu äga rum på många områden, kan det annars lätt hända, att resultatet av en gjord utredning vore föråldrat redan vid publicerandet.

På grund av vad utskottet ovan anfört får utskottet hemställa, att andra kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om en allsidig utredning, på vilket sätt behovet av en förbättrad yrkesstatistik må kunna bäst tillgodoses samt, därest så befinnes erforderligt, för riksdagen framlägga de förslag, som av utredningen kunna föränledas.

Andra kammarens beslut. Andra kammaren beslöt för sin del i enlighet med sitt tillfälliga utskotts hemställan.

Detta andra kammarens beslut har delgivits första kammaren, som hänvisat ärendet till sitt andra tillfälliga utskott.

Utskottet. Utskottet, som delar motionärernas och andra kammarens utskotts uppfattning beträffande behovet av en förbättrad yrkesstatistik, får hemställa,

att första kammaren måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 3 april 1919.

På utskottets vägnar:

OSKAR NYLANDER.

Närvarande: herrar Nylander, Alkman, Welander, Ödlund, Öhngren, Johansson och Vindahl.